

УДК 632.7:632.9:634.11

РУДНИК-ІВАЩЕНКО О.І., доктор с.-г. наук, с.н.с.

Інститут садівництва НААН

ЕКЗОТИЧНІ БУР'ЯНИ В САДУ – ЗАХИСТ ВІД НЕСПОДІВАНИХ АГРЕСОРІВ

Показані шляхи потрапляння карантинних об'єктів на наші поля. Описані деякі біологічні особливості цих рослин. Надані рекомендації захисту плодкових дерев і кущів від бур'янів без пестицидів.

Ключові слова: плодкові культури, бур'яни, мульчування, плівка

Вступ. Сьогодні в продажу як у спеціалізованих магазинах, так і в супермаркетах, і на ринках, можна знайти безліч саджанців і насіння, ввезених не лише з країн Європи, але й із зовсім екзотичних держав. І не обов'язкова приналежність цих саджанців до групи диковинних видів: асортимент ввізного садивного матеріалу коливається від поширених у нас яблунь до гібридних троянд, від стійких сортів плодкових кущових до всіляких цибулинних, трав'янистих багато – і однорічних квітучих рослин. Але разом з розширенням географії саджанців розширюється і «набір» бур'янів, що завозять разом з ними. Адже досить маленької і непомітної насінини або шматочок кореневища рослини в ґрунті, упаковці з насінням, спори в кореневища або непомітного паросточка на упакованому саджанці – і в ґрунт разом з таким довгожданим придбанням попаде і екзотичний агресор. І при цьому більшість з них, хоч і не є характерними для нашої місцевості, прекрасно приживаються в нових умовах, демонструючи дивну адаптивність.

Метою досліджень є обговорення питання захисту плодкових культур від бур'янів.

Для досягнення мети *ставили завдання* – проаналізувати поширення екзотичних рослин бур'янів на полях плодкових культур і шляхи можливого їх знищення у виробництві.

Результати досліджень. Шкідники-екзоти, зовсім незвичні для місцевої флори, дуже швидко проростають і приживаються, а темпам їх розмноження може здивуватися і самий досвідчений садівник. Дивовижна здатність агресорів немісцевого походження витіснити сусідні садові і городні рослини і навіть місцеві бур'яни, допомагає їм швидко заповнити нові ділянки. До найпоширеніших бур'янів-агресорів нового типу відносяться: дуже красива, але швидко "вбиваюча" сусідів Розрив-трава залозиста (*Impatiens glandulifera*), її квітки трохи нагадують орхідеї і виглядають дуже привабливо; опушені рослини, що швидко розмножуються – Гірчака японського (*Polygonum cuspidatum*); усюдисущий Борщівник Мантегацці (*Heraclium mantegazzianum*), який не просто швидко розмножується, але і має дивовижно високі стебла, що інколи перевищують ріст людини. Знищити його не так-то просто, адже він залишає дуже багато тоненьких корінців, з яких виростають нові пагони, та і насіння борщівника, легке і майже непомітне, розноситься вітром по всюди. Єдиний спосіб захищати поля від агресивних прибульців – радикальне видалення рослин разом з корінням.

Як тільки помітили незвичайну рослину, якої не повинно було бути у саду, необхідно негайно повністю її видалити, а ґрунт на майданчику, де вона росла (у радіусі до півметра від самої рослини), бажано перекопати, щоб не залишилось кореневища. Чим раніше буде видалений екзотичний бур'ян, тим менше у нього шансів «закріпитися» на території і розмножуватися далі. Не спокушайтеся красивим виглядом окремих рослин – вони швидко погублять ваші посадки, якщо ви дасте їм час.

Для запобігання забур'яненості садів найкраще застосовувати мульчування. Мульчування ґрунту навколо дерев і чагарників допомагає економити час і сили при догляді за садом. Мульча пригнічує ріст бур'янів і запобігає появі одних повністю, інших частково.

Мульчу у вигляді шару пухкого органічного матеріалу, насипаного навколо рослини, треба вносити щорічно шаром в 2-5 см, поверх старого шару. В якості мульчі можна використовувати торф, подрібнену кору, добре перепрілий гній, садовий компост, тирсу.

Перед її укладанням проводять ґрунт прибирають, поливають і після цього проводять мульчування. Воно полягає в розкиданні зазначеного матеріалу по пристовбурні кола. Потім

граблями її розрівнюють під деревами шаром 3-5 см, під чагарниками – 2-4 см. Радіус закритого мульчею пристовбурного кола під чагарником повинен бути не менше 0,5 м, плодового дерева – до метра. Сам шар мульчі не повинен доходити до стовбурів ближче ніж на 10 см.

За зиму шар мульчі може дещо зменшитися, і навесні його потрібно розпушити граблями. При цьому відбувається деяке закладання її в ґрунт. Влітку, восени мульчу не потрібно чіпати. Якщо з'являються бур'яни можна підрізати плоскорізом садовим або прополоти вручну.

Розпушування мульчі має бути регулярним, щоб частина бур'янів загинула від виснаження. Рихлити мульчу необхідно на глибину до трьох см, інакше можна пошкодити корені дерев і чагарників, які знаходять близько біля поверхні ґрунту.

Перекопування пристовбурних кругів у саду, нехай навіть на невелику глибину, приносить більше шкоди, ніж користі. При цьому знищуються найдрібніші корінці, які намагаються поширитися в усі сторони, а крім того, перекопуванням ми допомагаємо поширенню бур'янів.

Не варто плодіві дерева і кущі садити на підвищенні. Важко боротися з бур'янами на нерівній поверхні. До посадок необхідно залишати проходи.

Укладати мульчу під вишню, сливу і терносливи потрібно дуже обережно. Надлишок органіки позначається на деревах. Розвивається буйний ріст, деревина не встигає цілком дозріти до зими. Кора розтріскується, що призводить до витікання камеді, від якого дерева хворіють і пропадають. Тому під цими деревами краще проводити задерніння як міру боротьби з бур'янами. Та й серед злакових трав вони дають кращий урожай.

Інші плодіві дерева – горобина і калина, обліпіха, ірга, глід – менш вибагливі до умов вирощування. Захист від бур'янів в їх пристовбурних кругах зводиться до задерніння.

Захист від бур'янів за допомогою чорного поліетилену все частіше застосовують в розсадниках. Спосіб найпростіший, але дуже дієвий, масово застосовується європейцями вже понад десятиліття на всіх рівнях, від аматорів до промислових аграріїв за обробітку культурних форм. Чорний поліетилен або руберойд заміняє не тільки дорогі гербіциди фермерам, але і позбавляє від додаткових агротехнічних робіт – прополювання, розпушування, підгортання, мульчування і частого поливу насаджень.

Враховуючи таку економію людських силових ресурсів, вартість садового «анти бур'янового» інструменту і хімічних препаратів, разові витрати на придбання рулону світлонепроникного матеріалу є цілком виправданими і доцільними.

Застелити темним поліетиленом ділянки трудомісткий процес, але вручну позбавити ділянку від бур'янів шляхом прополки або перекопування фізично неможливо – в сотці ґрунтового шару знаходиться до 40 мільйонів насіння і вегетативних зачатків бур'янів. Особливо перенасичені насінням паразитуючої рослинності садові товариства, до країв заповнені кілотоннами посліду і гною. Як відомо, в шлунках великої рогатої худоби, домашньої птиці та іншої господарської живності, що поїдає рослинність, насіння бур'янів залишаються неушкодженими і виходять природним шляхом, відразу потрапляючи в сприятливе середовище для розвитку.

Як відбувається процес знищення рослин бур'янів під плівкою? Якщо застелити руберойдом або чорним поліетиленом ділянку, присипавши краї матеріалу ґрунтом, то штучно зроблений тепловий ефект спочатку призведе до посиленого розвитку молодих рослин бур'янів. Впершись у обпалюючу (від сонця) поверхню матеріалу зелена маса починає шукати шляхи виходу до світла. Не зумівши подолати загородження до денного світла, і виснаживши біологічні запаси енергії, бур'яни починають вимирати з надземної частини, потім повільно всихає коріння.

Процес позбавлення від бур'янів проходив би ефективніше, але коріння бур'янів підтримують життєздатність завдяки добривам і мікроелементам, внесених центнерами в ґрунт самим же городником. Прискорити роботи з позбавлення від небажаної зелені можна за допомогою землі, насипаної шаром на поверхню матеріалу. Додаткове перекриття

гарантовано позбавить бур'янів світла, проникаючого через мікропори і тріщини плівки, а тиск сприяє швидкому розкладанню органіки та її переробки в рослинний компост.

Закритий плівкою простір не обов'язково має пустувати, якщо спочатку матеріал не призначався під вирощування культурних форм, то здійснити посадки можна пізніше на укритій ділянці. На матеріалі робляться надрізи, в які висаджують розсаду або плівку проколюють дерев'яним кілком, навколо засипають ґрунт і, витягнувши кілки, отримують готову лунку для висаджування насіння або саджанців. Краї надрізів, з урахуванням ростових характеристик посаджених культур придавлюють щепенем або каменями, щоб блокувати вихід для бур'янів, які повільно гинуть.

Висновки.

1. Таким чином, найпоширенішим джерелом занесення карантинних об'єктів – бур'янів у наші сади та розсадники – ввезення насіння та рослин з інших країн без належного контролю.

2. Найефективніший засіб захисту полів від таких агресорів – швидке їх виявлення і повне знищення.

3. Для запобігання забур'яненості садів найкраще застосовувати мульчування.

4. Найпростіший, але дуже дієвий спосіб захисту від бур'янів застосування чорного поліетилену в розсадниках.

Список використаних літературних джерел

1. Перелік регульованих шкідливих організмів, що мають карантинне значення в Україні. – К.: Укрголовдержкарантин, 2010. – С. 2-5.

2. Обзор распространения карантинных организмов в Украине на 1 января 2011 года. – К.: Укрголовдержкарантин, 2011. – 95 с.

3. Козак М.В. Екологічні основи використання мінеральних добрив і проблеми агрохімічних досліджень в садівництві / М.В. Козак, Н.І. Козак. // Екологія та сільськогосподарське виробництво : збірник наукових робіт УААН. – Київ, 1992. – С. 49-58.

4. Алферов В.А. Оптимизация элементов технологии выращивания саженцев яблони для садов интенсивного типа / В.А. Алферов // Оптимизация технологического-экономических параметров структуры агроценозов и регламентов возделывания плодовых культур и винограда: [темат. сборник материалов междунар. науч. - практ. конф.]. Т. 1 / ГНУ Северо-Кавказский зональный НИИ садоводства и виноградарства; ред.: Е.А Егоров [и др.]. – Краснодар, 2008. – С. 237 – 242

5. Екологія плодовых культур / [В.Ф Іванов, А.С. Іванова, Н.Є Опанасенко та ін.]. – К.: Аграрна наука, 1998. – 407 с.

Аннотація

Рудник-Иващенко О.И.

Экзотические сорняки в саду – защита от неожиданных агрессоров

Показаны пути попадания карантинных объектов на наши поля. Описаны некоторые биологические особенности этих растений. Даны рекомендации защиты плодовых деревьев и кустарников от сорняков без пестицидов.

Ключевые слова: плодовые культуры, сорняки, мульчирование, пленка

Annotation

Rudnyk-Ivashchenko O.

Exotic Weeds in the Garden - Protection against unexpected aggressor

Showing ways that quarantine facilities in the field our. We describe some of the biological characteristics of these plants. Recommendations protect fruit trees and shrubs of weed pesticide.

Key words: Fruits, weeds, mulching, film

Отримано редакцією – 16.02.2014 р.